

Foresight of the Marine Tourism Market in the Southern Coasts of Iran

Sedigheh. Mozafar¹, Vahid. Makkizadeh^{2*}, Sohail. Dadkhah³

¹ Department of Management, Qeshm Branch, Islamic Azad University, Qeshm, Iran

² Department of Business and Customs Management, Faculty of Management and Accounting, Hormozgan University, Bandar Abbas, Iran

³ Department of Business Management, Faculty of Humanities, University of Science and Culture, Tehran, Iran

* Corresponding author email address: v.makizadeh@hormozgan.ac.ir

Article Info

Article type:

Original Research

How to cite this article:

Mozafar, S., Makkizadeh, V., & Dadkhah, S. (2025). Foresight of the Marine Tourism Market in the Southern Coasts of Iran. *Journal of Technology in Entrepreneurship and Strategic Management*, 4(1), 1-20.

© 2025 the authors. Published by KMAN Publication Inc. (KMANPUB), Ontario, Canada. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

ABSTRACT

The aim of the present study is to develop future scenarios for the marine tourism market in the southern coasts of Iran. This research is applied in purpose and descriptive-exploratory in nature. It employs a combination of quantitative and qualitative methods, including content analysis, cross-impact analysis, Cross-Impact Balance (CIB) analysis, and the Schwartz method. The statistical population consists of experts from the private sector, government agencies, and academic institutions. Sampling was conducted purposefully and based on the principle of theoretical saturation. Initial drivers were identified through a review of the relevant literature and were then distributed among the experts via a semi-structured questionnaire. After finalizing the drivers, the MICMAC questionnaire was administered to the experts. Based on the MICMAC output, ten key drivers were identified. Subsequently, 24 probable states were defined for these key drivers with the input of the experts. A matrix was then designed based on the key drivers and completed by the experts using Scenario Wizard software, resulting in the generation of 5,148 possible scenarios. Ultimately, nine plausible and logical scenarios with high internal consistency (categorized into three groups: desirable, static, and critical) were selected by the researcher. The first group of scenarios (desirable) envisions the most optimistic futures for the marine tourism market in the provinces under study. If any of the static scenarios (second category) materialize, the development and advancement of marine tourism in the southern coasts of Iran should not be expected, due to the significant challenges embedded within each of the critical conditions present in these scenarios. Furthermore, the slow pace of progress inherent in static scenarios hinders the realization of projected goals for the future of marine tourism in the studied provinces. If any of the third-category (critical) scenarios were to occur in the future, no growth or development in the marine tourism sector in the target provinces should be anticipated.

Keywords: Marine tourism, development, driver, foresight, scenario planning, southern coasts of Iran.

Introduction

Maritime tourism, as one of the fastest-growing sectors within the global tourism industry, has become a powerful economic and developmental tool for many coastal regions worldwide. Coastal and marine tourism encompasses a wide range of recreational and leisure activities including beach tourism, cruises, diving, sailing, and other sea-related experiences that significantly contribute to national economies, job creation, and local community development (Costa, 2017; Silva et al., 2018). According to the World Tourism Organization (2018), the global demand for marine tourism saw an annual growth rate of 5.2% between 2005 and 2016, surpassing the overall international tourism growth rate of 3.9%. Additionally, the carbon footprint and spatial distribution of tourism have prompted calls for more sustainable planning approaches in coastal areas (Chaisumpunsakul & Pholphirul, 2018; Lenzen et al., 2018).

Despite these international advancements, Iran's southern coasts—comprising the provinces of Hormozgan, Bushehr, Sistan and Baluchestan, and Khuzestan—have not yet fully capitalized on their geographical and ecological assets to develop a competitive maritime tourism market. These regions enjoy significant potential due to their long shorelines along the Persian Gulf and the Gulf of Oman, biodiversity, and cultural heritage. However, various obstacles such as inadequate infrastructure, weak institutional coordination, and insufficient investment have hindered sustainable development (Abedi et al., 2022; Bonyadi et al., 2022). The lack of a strategic future-oriented vision and data-driven scenario planning has further limited the ability of stakeholders to prepare for uncertainty and guide tourism development effectively (Martínez Vázquez et al., 2021; Salmani & Ahmadian, 2022).

Scholarly research has emphasized the importance of adopting scenario planning and foresight-based approaches to navigate uncertainty and identify key driving forces in the tourism sector (Haj Agha Memar et al., 2012; Postma, 2015). The Cross-Impact Balance (CIB) method and the Schwartz scenario model are considered robust tools for mapping future scenarios and planning strategic actions. In the context of Iran, few studies have attempted to apply such methods comprehensively to marine tourism, particularly at the scale of multiple provinces (Sarai et al., 2021; Zargami, 2024). Most existing research has focused on individual case studies or local analyses without integrating inter-regional factors or systemic drivers (Khandel & Najm al-Dini, 2016; Shafi Abadi et al., 2018).

Given this gap, the present study aimed to develop plausible and policy-relevant scenarios for the future of Iran's southern coastal tourism market by identifying the key drivers of change, evaluating their potential interactions, and constructing internally consistent narratives. This approach not only helps stakeholders prepare for possible futures but also supports the formulation of adaptive policies that align with sustainable development goals (Godovoykh & Ridderstaat, 2020; Gursoy et al., 2019; Nazari et al., 2024).

Methods and Materials

This study is applied in purpose and descriptive-exploratory in nature. A mixed-methods approach was employed, combining qualitative and quantitative techniques including content analysis, cross-impact analysis, and CIB analysis alongside the Schwartz scenario methodology. The research population included tourism experts from the public and private sectors as well as academic scholars. Purposive sampling was conducted until theoretical saturation was reached. Initial drivers were extracted from literature and semi-structured interviews, and later refined through expert questionnaires. The finalized list of drivers was analyzed using the MICMAC software to identify the most influential and uncertain

variables. Subsequently, Scenario Wizard software was used to compute scenario matrices and synthesize plausible futures based on 10 selected key drivers and their 24 possible states.

Findings

Based on the CIB analysis, 10 key drivers were selected as most critical for shaping the future of maritime tourism in southern Iran. These drivers included: (1) private and public sector investment, (2) marketing, advertising, and information dissemination, (3) infrastructure development, (4) budget and funding, (5) inter-agency cooperation, (6) quality of tourism services and facilities, (7) social security, (8) necessary social contexts, (9) coastal beautification and organization, and (10) holding of festivals, exhibitions, and tourism-related events.

Each of these drivers was assigned 2–3 possible states (optimistic, moderate/static, pessimistic), resulting in 24 future conditions. A total of 5148 possible scenario combinations were generated. Among them, 9 scenarios were identified as logical and internally consistent using a compatibility score threshold. These scenarios were classified into three categories: desirable (1 scenario), static (2 scenarios), and critical (6 scenarios).

The desirable scenario (Scenario 1) assumed optimal values for all key drivers: increased investment, modern infrastructure, improved inter-agency collaboration, strong social security, enriched social foundations, and enhanced promotional efforts. Static scenarios (Scenarios 3 and 8) reflected continuation of current trends without significant progress or regression. Critical scenarios (Scenarios 2, 4, 5, 6, 7, 9) highlighted weak governance, decreased funding, poor service quality, lack of coordination, and insecurity, leading to undesirable outcomes for tourism development.

Discussion and Conclusion

The scenario-based findings of this study reveal the complex interplay of economic, institutional, social, and infrastructural variables in shaping the future of maritime tourism in southern Iran. The results clearly indicate that without a significant boost in targeted investment and inter-sectoral coordination, the southern provinces are likely to experience stagnant or even regressive tourism trajectories. Conversely, moving toward the desirable scenario requires a coordinated policy framework that not only focuses on funding and infrastructure but also nurtures a tourism-friendly sociocultural environment.

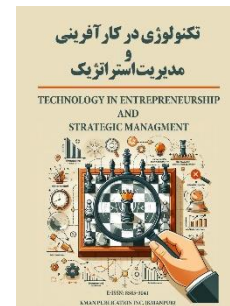
The central role of private and public investment as a high-leverage driver aligns with broader research indicating its impact on job creation, service quality, and infrastructure upgrades. Without sufficient capital flow into tourism-related sectors, the desired transformation remains unattainable. Similarly, effective marketing strategies and digital outreach must be prioritized to attract both domestic and international tourists, a lesson learned from successful tourism economies globally.

Another important finding is the significance of non-technical variables such as social security and public perception. These elements are often overlooked in favor of tangible infrastructure development but are critical in creating a safe and welcoming atmosphere for tourists. The presence of well-organized local events and festivals also contributes to regional identity and destination branding, reinforcing the attractiveness of the coastal areas.

This study highlights the necessity of strategic foresight and scenario thinking in long-term tourism planning. By offering multiple futures based on dynamic interactions among drivers, decision-makers can

better prepare for uncertainty and enhance the resilience of the tourism sector. Policymakers should not rely on a single forecast but rather develop flexible strategies that can adapt to changing circumstances across a range of scenarios.

In conclusion, the future of marine tourism in southern Iran is contingent upon proactive and integrated policy interventions. The desirable scenario, while ambitious, is achievable through comprehensive stakeholder engagement, strategic resource allocation, and sustained institutional commitment. However, failure to address existing challenges may result in critical scenarios with negative socioeconomic and environmental consequences. As such, this study serves as both a warning and a roadmap, encouraging regional authorities and national planners to prioritize marine tourism as a catalyst for sustainable coastal development.

آینده نگاری بازار گردشگری دریایی در سواحل جنوب ایران

صدیقه مظفر^۱، وحید مکی زاده^۲، سهیل دادخواه^۳

۱. گروه مدیریت، واحد قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، قشم، ایران
۲. گروه مدیریت بازرگانی و گمرک، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران
۳. گروه مدیریت کسب و کار، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علم و فرهنگ، تهران، ایران

*ایمیل نویسنده مسئول: v.makizadeh@hormozgan.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله

پژوهشی/اصیل

نحوه استناد به این مقاله:

مظفر، صدیقه، مکی زاده، وحید، و دادخواه، سهیل. (۱۴۰۴). آینده نگاری بازار گردشگری دریایی در سواحل جنوب ایران. تکنولوژی در کار آفرینی و مدیریت/استراتژیک، ۴(۱)، ۲۰-۱.

© ۱۴۰۴ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

هدف پژوهش حاضر تدوین سناریوهای آینده بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نوع توصیفی-اکتشافی است و با به کارگیری ترکیبی از روش های کمی و کیفی شامل تحلیل محتوا، تحلیل تأثیرات متقابل و تحلیل تأثیرات متوازن^۱ (CIB) و روش شوارتز^۲ انجام گرفته است. جامعه آماری این پژوهش شامل خبرگان بخش خصوصی، دولتی و نیز اساتید دانشگاهی است. نمونه گیری به صورت هدفمند و بر اساس حد اشباع انجام گرفته است. پیشران های اولیه با بررسی ادبیات موضوع شناسایی شده و سپس در قالب پرسشنامه نیمه ساختاریافته بین خبرگان این حوزه توزیع گردید. پس از نهایی شدن پیشران ها، پرسشنامه میک مک در اختیار خبرگان قرار گرفت. بر اساس خروجی میک مک، ۱۰ پیشران به عنوان پیشران های کلیدی مشخص و سپس با نظر خبرگان، برای این ۱۰ پیشران تعداد ۲۴ حالت احتمالی مشخص گردید. در ادامه با طراحی ماتریسی بر اساس پیشران های کلیدی و تکمیل آن توسط خبرگان با بهره گیری از نرم افزار سناریو ویزارد، تعداد ۵۱۴۸ سناریوی محتمل استخراج و در نهایت، تعداد ۹ سناریوی معقول و منطقی با سازگاری بالا (در سه دسته: مطلوب، ایستا و بحرانی) در اختیار پژوهشگر قرار گرفت. سناریوی دسته اول (مطلوب) خوشبینانه ترین حالات ممکن را برای آینده بازار گردشگری دریایی استان های مورد بررسی متصور شده است. با به وقوع پیوستن هر یک از دو سناریوی حالت ایستا (دسته دوم) نباید انتظار توسعه و پیشرفت برای آینده گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران را داشته باشیم زیرا چالش های عمده ای که در مسیر توسعه گردشگری دریایی توسط وضعیت های بحرانی موجود در هر یک از این سناریوها وجود دارد و روند کند حرکت به جلو که حالت های ایستا به وجود آورده اند مانع از دستیابی به اهداف متصور شده برای آینده پیش روی گردشگری دریایی استان های مورد بررسی می شود و چنانچه هر کدام از سناریوهای دسته سوم در آینده پیش رو برای استان های مورد نظر به وقوع بپیوندند نباید توقع رشد و توسعه در زمینه گردشگری دریایی را داشت.

کلیدواژگان: گردشگری دریایی، توسعه، پیشران، آینده نگاری، سناریو پردازی، سواحل جنوب ایران

^۱. Cross Impact Balance

^۲. Schwartz

مقدمه

در دهه‌های اخیر، صنعت گردشگری به‌عنوان یکی از محرک‌های اصلی رشد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در سطح جهانی شناخته شده است. این صنعت به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، نقشی کلیدی در ایجاد اشتغال، تولید درآمد ارزی و تحریک توسعه زیرساخت‌های محلی ایفا کرده است (Gursoy et al., 2019). توسعه و تحول بازارهای گردشگری، به‌ویژه گردشگری دریایی، اکنون به‌مثابه راهکاری پایدار برای تنوع‌بخشی به اقتصاد نواحی ساحلی و ایجاد پیوندهای اقتصادی-فرهنگی بین مناطق مختلف محسوب می‌شود (Diakomihalis, 2007). در ایران، علی‌رغم وجود بیش از ۲۷۰۰ کیلومتر مرز آبی در جنوب کشور و پتانسیل بالای سواحل خلیج فارس و دریای عمان، صنعت گردشگری دریایی به‌دلایل گوناگون، ازجمله ضعف در برنامه‌ریزی، عدم تخصیص منابع کافی، نبود همکاری‌های سازمانی و ضعف در زیرساخت‌ها، هنوز به جایگاه مطلوب خود دست نیافته است (Abedi et al., 2022; Bonyadi et al., 2022). این در حالی است که کشورهای پیشرو در زمینه گردشگری دریایی، با بهره‌گیری از سیاست‌گذاری‌های بلندمدت و سناریوپردازی‌های علمی، توانسته‌اند بازارهای پایداری در این حوزه ایجاد کنند (Costa, 2017; Silva et al., 2018).

مطالعات متعدد بین‌المللی نشان داده‌اند که گردشگری دریایی می‌تواند از طریق ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، افزایش امنیت اجتماعی، توسعه برند منطقه‌ای و حفاظت از محیط زیست، به توسعه پایدار مناطق ساحلی منجر شود (Godovoykh & Ridderstaat, 2018; Lenzen et al., 2020). در واقع، توسعه گردشگری دریایی مستلزم اتخاذ رویکردهای آینده‌نگر و تلفیق روش‌های کیفی و کمی برای تحلیل عدم قطعیت‌ها و شناسایی پیشران‌های مؤثر است (Haj Agha Memar et al., 2012; Postma, 2015). در این راستا، رویکرد آینده‌پژوهی مبتنی بر سناریو به‌عنوان یکی از ابزارهای اثربخش در شناسایی وضعیت‌های ممکن و ارائه راهبردهای واقع‌بینانه مورد توجه محققان قرار گرفته است (Saeedpour & Behboodi, 2016; Salmani & Ahmadian, 2022).

با وجود برخی تلاش‌ها برای شناسایی ظرفیت‌های گردشگری دریایی در ایران، اکثر مطالعات انجام‌شده یا محدود به مناطق خاصی مانند جزیره هرمز، کیش یا بندر خرمشهر بوده‌اند، یا صرفاً به تحلیل عوامل تأثیرگذار بدون بهره‌گیری از سناریوپردازی پرداخته‌اند (Khandel, 2018; Shafi Abadi et al., 2018; Najm al-Dini, 2016). در این میان، ضرورت پژوهشی که با استفاده از رویکردهای مدرن آینده‌نگاری، پیشران‌ها و عدم قطعیت‌های کلیدی بازار گردشگری دریایی را در سطح کلان ملی و در مناطق چهارگانه جنوبی ایران (هرمزگان، بوشهر، خوزستان و سیستان و بلوچستان) شناسایی و تحلیل کند، بیش از پیش احساس می‌شود (Zargami, 2024).

بر این اساس، پژوهش حاضر درصدد است با بهره‌گیری از روش تحلیل تأثیرات متوازن (CIB) و سناریوپردازی شوارتز، آینده‌های ممکن بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران را ترسیم کند و سناریوهای مطلوب، ایستا و بحرانی را در قالب برنامه‌ریزی‌های کاربردی ارائه نماید (Martínez Vázquez et al., 2021; Saeedpour & Behboodi, 2016). بدین منظور، ابتدا با مرور ادبیات نظری و تجربی داخلی و خارجی، پیشران‌های کلیدی شناسایی شدند. سپس با استفاده از نظر خبرگان، مهم‌ترین عوامل مؤثر بر آینده بازار گردشگری دریایی استخراج گردید (Dedeh Zadeh Silabi & Ahmadi Fard, 2018; Sarai et al., 2021).

گردشگری دریایی از منظر بین‌المللی حوزه‌ای گسترده شامل فعالیت‌هایی همچون غواصی، قایقرانی، تماشای حیات‌وحش دریایی، ورزش‌های آبی، کشتی‌های تفریحی و سفرهای دریایی است که بخش قابل توجهی از سهم بازار گردشگری جهان را به خود اختصاص داده است (Chaisumpunsakul & Pholphirul, 2018; Scott et al., 2012). بنابر گزارش سازمان جهانی گردشگری، از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۶، نرخ رشد تقاضای سالانه در گردشگری دریایی با میانگین ۵.۲ درصد از متوسط رشد گردشگری بین‌المللی پیشی گرفته است (Silva et al., 2018).

2018). با این حال، در ایران، این بخش همچنان از نبود سیاست‌های حمایتی، ضعف در زیرساخت‌ها و نبود هم‌افزایی میان نهادها و بخش خصوصی رنج می‌برد (Abedi et al., 2022; Bonyadi et al., 2022).

تحقیقات پیشین در ایران اغلب بر مناطق خاصی متمرکز بوده‌اند، مانند پژوهش درباره توسعه گردشگری دریایی در هرمز (Khandel & Najm al-Dini, 2016)، بررسی چالش‌های سواحل مکران (Zargami, 2024)، یا برندینگ گردشگری در بوشهر (Nazari et al., 2024). با وجود ارزش علمی این مطالعات، آن‌ها نتوانسته‌اند تصویری جامع و مبتنی بر آینده‌پژوهی برای بازار کل گردشگری دریایی جنوب کشور ارائه دهند. از سوی دیگر، بررسی تجارب جهانی نیز نشان می‌دهد که کشورهایمانند یونان، تایلند و کشورهای حوزه بالتیک، با اتکا به تحلیل سناریوها و تقویت پیشران‌های مؤثر، نتوانسته‌اند موقعیت اقتصادی و گردشگری خود را به‌طور چشمگیری ارتقاء دهند (Chaisumpunsakul & Pholphirul, 2018; Diakomihalis, 2007).

از آن‌جا که جنوب ایران از موقعیت ژئواستراتژیک بسیار ارزشمندی برخوردار است، سواحل خلیج فارس و دریای عمان می‌توانند با تدوین سناریوهای اثربخش و بلندمدت، به قطب گردشگری دریایی منطقه تبدیل شوند. این امر مستلزم توسعه ظرفیت‌های بازاریابی دیجیتال (Sumantri & Rahmat, 2023)، تقویت برند ملی و استانی (Nazari et al., 2024)، و ایجاد اکوسیستم گردشگری مبتنی بر فناوری و مشارکت بین‌بخشی است (Rastgari et al., 2023). با توجه به این زمینه نظری و تجربی، مسئله اصلی مقاله حاضر این است که چه سناریوهایی برای آینده بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران می‌توان متصور شد و کدام یک از این سناریوها دارای بیشترین قابلیت تحقق و اثربخشی برای دستیابی به توسعه پایدار در این حوزه خواهد بود؟

روش پژوهش

پژوهش کاربردی حاضر از نوع توصیفی است. همچنین از نظر ماهیت، از نوع اکتشافی است که با استفاده از روش‌های کمی و کیفی شامل تحلیل محتوا، تحلیل تأثیرات متقابل و تحلیل تأثیرات متوازن^۱ (CIB) و روش شوارتز^۲ در فرایند سناریونویسی انجام گرفته است. متد تحلیل متوازن اثر متقابل، روشی است برای تحلیل شبکه‌های تأثیر. در واقع الگوریتم CIB، شکل خاصی از تحلیل تأثیر متقابل است. این روش تعدادی فرایند ساختاریافته را برای استخراج آینده‌های باورکردنی، به شکل سناریوهای اولیه و براساس قضاوت متخصصین در مورد تعاملات سیستمی، فراهم می‌آورد. CIB شامل ترکیبی کاملاً آزمون‌شده از استدلال‌های کارشناسی و الگوریتم تحلیل است. همچنین، از جمله برجسته‌ترین رویکردهای برنامه‌ریزی بر پایه سناریو، رویکرد جی‌بی‌ان^۳ است. مراحل این رویکرد که به مدل شوارتز^۴ معروف است به شرح زیر می‌باشد: گام اول: شناسایی موضوع اصلی؛ گام دوم: شناسایی عوامل و نیروهای تأثیرگذار محیطی؛ گام سوم: تهیه فهرست نیروهای محرک و پیشران؛ گام چهارم: رتبه‌بندی بر مبنای اهمیت و عدم قطعیت؛ گام پنجم: انتخاب منطق حاکم بر سناریوها (شناسایی عدم قطعیت‌های بحرانی)؛ گام ششم: پربارکردن محتوای سناریوها؛ گام هفتم: کندوکاو مضامین سناریوها؛ گام هشتم: تعیین شاخص‌های راهنما.

مشارکت‌کنندگان در این پژوهش شامل متخصصین و خبرگان بخش خصوصی، دولتی و نیز اساتید دانشگاهی خبره است که در زمینه صنعت گردشگری دریایی از دانش کافی برخوردارند. روش نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند (غیراحتمالی) و حجم نمونه بر اساس حد اشباع بوده است. برای شناسایی پیشران‌های اولیه، ادبیات موضوع شامل اسناد بالادستی و مطالعات صورت گرفته در این حوزه مانند مقالات علمی-

¹ .Cross Impact Balance

² . Schwartz

³ . Global Business Network (GB)

⁴ . Schwartz

پژوهشی و ... مورد بررسی قرار گرفت. سپس پیشران‌های شناسایی شده از مرحله قبل در قالب پرسشنامه نیمه ساختاریافته بین خبرگان حوزه گردشگری دریایی توزیع و از آن‌ها خواسته شد ضمن بررسی پیشران‌های موجود، نظرات خود را نیز بیان نمایند. پس از گردآوری پرسشنامه‌ها و نهایی شدن پیشران‌ها، پرسشنامه میک‌مک در اختیار خبرگان قرار گرفت تا در چارچوب ماتریس اثرات متقاطع به پیشران‌ها، بر مبنای تاثیرگذاری و تاثیرپذیری با اعدادی در طیف صفر تا سه امتیاز دهند. در این امتیازدهی "صفر" به منزله بدون تاثیر، "یک" تاثیر ضعیف، "دو" تاثیر متوسط و "سه" به معنای تاثیر زیاد است.

در ادامه با طراحی ماتریسی بر اساس پیشران‌های راهبردی و تکمیل آن توسط خبرگان، سناریوهای پیش روی گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران با بهره‌گیری از نرم‌افزار پیشرفته سناریو ویزارد مورد شناسایی قرار گرفت.

یافته‌ها

آمار توصیفی مربوط به بررسی ویژگی‌های دموگرافیک پاسخ‌دهندگان: در این پژوهش، همه مصاحبه شونده‌گان مرد می‌باشند و بیشتر مصاحبه شونده‌گان، دارای تحصیلات دکترا هستند. میانگین و انحراف معیار سن مصاحبه شونده‌گان به ترتیب ۴۸/۵ و ۸/۶ سال می‌باشد. پس از احصاء عوامل و پیشران‌های موثر بر آینده بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران از ادبیات موضوع و مصاحبه‌های انجام گرفته، این پیشران‌ها با نظر خبرگان تحدید و تجمیع شد. به این ترتیب که ۴۸ پیشران کلیدی شامل موارد زیر شناسایی شد:

بسترهای اجتماعی لازم (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، همکاری‌های بین سازمانی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، پاکیزگی سواحل و دریا (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، زیباسازی و ساماندهی سواحل (ادبیات موضوع)، زیرساخت‌ها (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، برقراری امنیت اجتماعی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، برنامه‌های بازاریابی، تبلیغات و اطلاع رسانی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، مطالعه و تحقیق بازار بالقوه (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، امکانات بهداشتی و درمانی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، کیفیت تسهیلات و خدمات گردشگری (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، استقرار گروه‌های امداد و نجات در سواحل و دریا (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، جاذبه‌های گردشگری (ادبیات موضوع)، شکل‌گیری تصویر و برند گردشگری دریایی منطقه (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، آب و هوا و اقلیم منطقه (ادبیات موضوع)، ثبات اقتصادی (ادبیات موضوع)، آموزش، توسعه و توانمندسازی نیروی انسانی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، استفاده از مشاوران تخصصی حوزه گردشگری دریایی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، گونه‌های زیستی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، تورم (ادبیات موضوع)، اصلاح قوانین و مقررات (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، سطح معیشت و درآمد گردشگران (ادبیات موضوع)، مخاطرات طبیعی (ادبیات موضوع)، برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و همایش‌های مرتبط با گردشگری دریایی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، نگاه ویژه سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به موضوع گردشگری دریایی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، عوامل سیاسی و روابط بین‌المللی (ادبیات موضوع)، موقعیت استراتژیک منطقه (ادبیات موضوع)، سنت‌ها و آداب و رسوم و جذابیت‌های فرهنگی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، زمان و فصول تقاضا (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، مراکز تجاری (سنتی و مدرن) (ادبیات موضوع)، رعایت استانداردهای زیست محیطی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، کاهش عوامل محدودیت‌زا (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، تحریم (ادبیات موضوع)، پایش مداوم فعالیت‌های توسعه گردشگری در جهان (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، بودجه و اعتبارات (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، ایجاد رشته‌های دانشگاهی مربوط به حوزه گردشگری دریایی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، پراکندگی و همجواری جاذبه‌های گردشگری (ادبیات موضوع)، فرهنگ سازی در رسانه‌ی ملی و کتب درسی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، تقویت اقتصاد

محلی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، مطالعه و تعیین مناطق حفاظت شده در مقیاس ملی و بین المللی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، فعالیت سازمان‌های مردم نهاد (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، فرصت‌های شغلی مرتبط با گردشگری دریایی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، بیکاری (ادبیات موضوع)، فعالیت‌ها و محصولات مکمل با جاذبه‌های گردشگری (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، ایجاد موزه‌های مردم شناسی در بنادر و دریانوردی (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، نرخ باسوادی شاغلان منطقه (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان)، فناوری‌های آنلاین (ادبیات موضوع، مصاحبه با خبرگان) و وجود مناطق آزاد (ادبیات موضوع) پیشران‌های منتخب به صورت ماتریس ۴۸*۴۸ در قالب پرسشنامه مخصوص میک مک در اختیار خبرگان قرار گرفت و از آن‌ها خواسته شد با توجه به راهنمای پرسشنامه به امتیازدهی این پیشران‌ها پرداخته و بر حسب میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری با توجه به شدت اثر امتیازی از ۰ تا ۳ برای هریک از پیشران‌ها در نظر بگیرند. در ادامه نتایج پاسخ خبرگان جمع‌آوری و وارد نرم‌افزار میک‌مک شد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج کلی محیط نرم‌افزار به صورت جدول زیر در ادامه آورده شده است. بر اساس نتایج، درجه پر شدگی ماتریس ۹۷/۹۱٪ درصد می‌باشد یعنی شاخص‌های منتخب در بیش از ۹۷ درصد موارد بر یکدیگر تأثیر داشته‌اند که نشان می‌دهد میزان تأثیر پیشران‌ها بر همدیگر زیاد و به صورت پراکنده بوده و سیستم از وضعیت ناپایداری برخوردار بوده است. از مجموعه ۲۲۵۶ رابطه قابل ارزیابی در این ماتریس، ۴۸ رابطه عدد صفر بوده است که نشان می‌دهد پیشران‌ها بر همدیگر تأثیر نداشته‌اند یا از همدیگر تأثیر نپذیرفته‌اند، ۱۱۳۱ رابطه عدد یک، ۷۵۸ رابطه عدد دو و ۳۶۷ رابطه عدد سه بوده است که نشان دهنده بالاترین شدت تأثیرگذاری و تأثیرپذیری پیشران‌ها بر همدیگر می‌باشد.

جدول ۱

نتایج کلی تحلیل ماتریس اثرات متقاطع

شاخص	اندازه ماتریس	تعداد تکرار	تعداد صفرها	تعداد یک‌ها	تعداد دوها	تعداد سه‌ها	مجموع	درصد خانه‌های پر شده
مقدار	۴۸	۲	۴۸	۱۱۳۱	۷۵۸	۳۶۷	۲۲۵۶	۹۷/۹۱٪

تعداد تکرار یا چرخش در این تحلیل ۲ بار در نظر گرفته شده که مطلوبیت و بهینه‌شدگی میزان تأثیرگذاری در دور اول ۹۹٪ و تأثیرپذیری پیشران‌ها بر همدیگر ۹۶٪ بوده و در دور دوم به عدد ۱۰۰٪ مطلوبیت رسیده است که نشان از روایی بالای پرسش‌نامه و پاسخ‌های آن است.

جدول ۲

درجه مطلوبیت و بهینه‌شدگی ماتریس

چرخش	تأثیرگذاری	تأثیرپذیری
۱	۹۹٪	۹۶٪
۲	۱۰۰٪	۱۰۰٪

پس از انتخاب و مشخص شدن ۴۸ پیشران به عنوان پیشران‌های منتخب، سپس پرسشنامه مخصوص نرم‌افزار MicMac توسط خبرگان تکمیل و تجزیه و تحلیل‌های محیط نرم‌افزار انجام شد و تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم پیشران‌ها مورد ارزیابی قرار گرفت و در نهایت با

توجه به رتبه‌بندی پیشران‌ها توسط نرم‌افزار، ۱۰ پیشران به عنوان پیشران‌های کلیدی مؤثر بر گردشگری دریایی جنوب ایران انتخاب شدند که همه ۱۰ پیشران در تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم تکرار شده‌اند و شامل موارد جدول زیر می‌باشند:

جدول ۳

شاخص‌های کلیدی نهایی گردشگری دریایی

شاخص‌های کلیدی مؤثر بر آینده بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران	
۱	سرمایه گذاری بخش خصوصی و دولتی
۲	برنامه‌های بازاریابی، تبلیغات و اطلاع رسانی
۳	زیرساخت‌ها
۴	بودجه و اعتبارات
۵	همکاری‌های بین سازمانی
۶	کیفیت تسهیلات و خدمات گردشگری
۷	برقراری امنیت اجتماعی
۸	بسترهای اجتماعی لازم
۹	زیباسازی و ساماندهی سواحل
۱۰	برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و همایش‌های مرتبط با گردشگری دریایی

براساس خروجی نرم‌افزار MicMac، ۱۰ پیشران را به عنوان پیشران‌های کلیدی مؤثر بر آینده بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران مشخص گردید، در ادامه با توجه به نظر متخصصان و نشست با خبرگان برای هر کدام از پیشران‌ها تعدادی حالت مشخص گردید که نشان‌دهنده وضعیت احتمالی یک پیشران در آینده بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران می‌باشد. به‌طورکلی، برای ۱۰ پیشران کلیدی تعداد ۲۴ حالت احتمالی مشخص گردید که برای هر کدام از پیشران‌ها به‌صورت جداگانه ۲ و ۳ حالت مختلف تدوین شده و طیفی از وضعیت‌های خوشبینانه تا بدبینانه را شامل می‌شود. وضعیت‌های مطرح‌شده تصویری از آینده‌های ممکن و باورپذیر پیش‌روی توسعه گردشگری بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب کشور را متصور می‌شود که وضعیت خوش‌بینانه بیانگر بهترین حالت پیش‌روی توسعه گردشگری دریایی، وضعیت بینابین نشان‌دهنده ادامه روند فعلی و حفظ شرایط موجود و حالت بدبینانه بیانگر نامناسب‌ترین وضعیت پیش‌روی آینده بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران می‌باشد. حالت‌های مختلف و هر یک از پیشران‌ها به همراه نوع حالت، طیف رنگی حالت و نام اختصاری هر یک از پیشران‌ها در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۴

پیشران‌های کلیدی، حالت و فرض‌های احتمالی پیش‌روی توسعه آینده بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران

پیشران‌های کلیدی	نام اختصاری	ردیف	حالت	نوع حالت
سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی	A۱	۱	افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی	خوش بینانه
	A۲	۲	ادامه روند فعلی سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی	بینابین
	A۳	۳	کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی	بدبینانه
برنامه‌های بازاریابی، تبلیغات و اطلاع‌رسانی	B۱	۴	افزایش اثربخشی برنامه‌های بازاریابی، تبلیغات و اطلاع‌رسانی	خوش بینانه
	B۲	۵	ادامه روند فعلی اثربخشی برنامه‌های بازاریابی، تبلیغات و اطلاع‌رسانی	بینابین

بهبود	کاهش اثربخشی برنامه‌های بازاریابی، تبلیغات و اطلاع‌رسانی	۶	B۳		
زیرساخت‌ها	توسعه زیرساخت‌ها متناسب با فناوری روز	۷	C۱	C	
	توسعه سنتی زیرساخت‌ها	۸	C۲		
بودجه و اعتبارات	افزایش منابع و اعتبارات	۹	D۱	D	
	عدم تغییر منابع و اعتبارات	۱۰	D۲		
همکاری‌های بین سازمانی	افزایش همکاری‌های بین سازمانی	۱۱	E۱	E	
	ادامه روند فعلی همکاری‌های بین سازمانی	۱۲	E۲		
	کاهش همکاری‌های بین سازمانی	۱۳	E۳		
کیفیت تسهیلات و خدمات	افزایش کیفیت تسهیلات و خدمات گردشگری	۱۴	F۱	F	
گردشگری دریایی	ادامه روند فعلی تخصیص تسهیلات و خدمات گردشگری	۱۵	F۲		
	کاهش کیفیت تسهیلات و خدمات گردشگری دریایی	۱۶	F۳		
برقراری امنیت اجتماعی	افزایش امنیت اجتماعی	۱۷	G۱	G	
	کاهش امنیت اجتماعی	۱۸	G۲		
بسترهای اجتماعی لازم	گسترش بسترهای اجتماعی	۱۹	H۱	H	
	کاهش بسترهای اجتماعی	۲۰	H۲		
زیباسازی و ساماندهی سواحل	توسعه و بهبود ساماندهی سواحل	۲۱	I۱	I	
	عدم ساماندهی سواحل	۲۲	I۲		
برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و ...	افزایش برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و همایش‌های مرتبط	۲۳	J۱	J	
همایش‌های مرتبط	کاهش برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و همایش‌های مرتبط	۲۴	J۲		

به منظور استفاده از نرم‌افزار سناریو ویزارد (ScenarioWizard 4.22) و انجام محاسبات همانند دور قبل و پس از شناسایی پیرشان‌ها و مشخص شدن حالات مختلف، پرسشنامه مخصوص سناریوویزارد طراحی شد که به صورت ماتریس 24×24 می‌باشد و خبرگان با طرح این پرسش که اگر هر یک از حالات در استان‌های مورد بررسی ایجاد شود چه تأثیری بر وقوع یا عدم‌وقوع سایر حالات خواهد داشت، پرسشنامه را با طیف امتیازدهی ۳ تا -۳ که خوشبینانه‌ترین حالت تا بدبینانه‌ترین حالات را در بر می‌گیرد تکمیل کردند. خروجی نرم‌افزار نشان می‌دهد برای آینده بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران تعداد $3 \times 3 \times 2 \times 3 \times 2 \times 3 \times 2 \times 2 = 5184$ سناریوی محتمل وجود دارد. از بین سناریوهای محتمل تنها ۲ سناریوی قوی و ۱۹ سناریوی ضعیف در صفحه سناریو نمایان شده است. آنچه که به نظر منطقی بوده و مابین سناریوهای محدوده قوی و سناریوهای محدوده ضعیف می‌باشد، سناریوهایی با سازگاری ۴ است که این فاصله چهار در واقع گسترش پهنه سناریوهای قوی به اندازه چهار واحد به سمت سناریوهای ضعیف است. بر اساس نظرات و تأثیرات هر یک از حالت‌ها بر سایر حالات و محاسبات نرم‌افزار، در صفحه سناریوها مابین سناریوهای قوی تا ضعیف تعداد کمی سناریو قرار گرفته و اکثر سناریوها متمایل به محدوده ضعیف تا خیلی ضعیف می‌باشند. لذا برای دستیابی به سناریوهای معقول و منطقی در این پژوهش عدد سازگاری ۴ در نظر گرفته شده است. با توجه به این ویژگی نرم‌افزار و افزایش ۴ عددی دامنه سناریوهای قوی، تعداد ۹ سناریوی معقول و منطقی جهت برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در اختیار پژوهشگر قرار گرفت که در مراحل بعدی به تشریح آن‌ها پرداخته شده است. سایر سناریوها از مجموعه ۵۱۸۴ سناریو محتمل در محدوده خیلی ضعیف از صفحه سناریوها پراکنده شده‌اند. نکته‌ای که در نرم‌افزار سناریوویزارد وجود دارد اینکه نرم‌افزار هیچ اصرار و تأکیدی بر وجود انواع سناریوها از طیف‌های مختلف ندارد و تنها بر اساس روابط منفی تأثیرگذار و مثبت تأثیرگذار نسبت به طراحی سناریوها اقدام می‌کند. به عبارت دیگر این امکان که در پروژه‌ای تمام سناریوها طیف وسیعی از وضعیت مطلوب را داشته باشند وجود دارد و امکان اینکه هیچ سناریویی در وضعیت بحرانی قرار نگیرد هم وجود دارد و برعکس.

جدول ۵

انواع و تعداد سناریوها

ردیف	انواع سناریوها	تعداد
۱	قوی	۲
۲	باورکردنی	۹
۳	ضعیف	۱۹

در این پژوهش به منظور درک بهتر و راحت تر جداول مربوط به صفحه سناریوها و وزن شرایط مطلوب و نامطلوب آن ها با توجه به نظر اعضای پانل خبره ها از طیف سه گانه استفاده شده که از ۳ یعنی بهترین شرایط ممکن تا ۳- که بدترین شرایط ممکن می باشد متغیر است. ویژگی ها و طیف رنگی مربوط به هر وضعیت به صورت جدول زیر در پایین آورده شده است.

جدول ۶

تعریف مفهوم رنگ ها، اعداد وضعیت ها در صفحه سناریو

امتیاز	رنگ	وضعیت	ویژگی
۳	سبز	مطلوب	بهترین شرایط ممکن برای آینده بازار گردشگری سواحل جنوب ایران، محقق شدن اهداف توسعه پایدار آینده گردشگری سواحل جنوب ایران، رسیدن این منطقه به سطوح بالای توسعه در زمینه گردشگری دریایی
۱	زرد	ایستا	ادامه وضع موجود، بلا تکلیفی در وضعیت گردشگری سواحل جنوب ایران، تخصیص بودجه منطقه مورد بررسی متأثر از بخش محوری و اعمال نفوذ اندک، رشد کند و تدریجی استان در زمینه گردشگری دریایی
۳-	قرمز	بحرانی	حاکم بودن بدترین شرایط ممکن در زمینه گردشگری سواحل جنوب ایران، تخصیص بودجه این مناطق صرفاً بر اساس نفوذ و قدرت، بحران مدیریتی در زمینه گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران

جدول ۷

طیف رنگی وضعیت های احتمالی عوامل کلیدی در نرم افزار سناریو ساز

عوامل کلیدی	علامت اختصاصی	حالت ۱	حالت ۲	حالت ۳
سرمایه گذاری بخش خصوصی و دولتی	A	افزایش سرمایه گذاری بخش خصوصی و دولتی	ادامه روند فعلی سرمایه گذاری بخش خصوصی و دولتی	کاهش سرمایه گذاری بخش خصوصی و دولتی
برنامه های بازاریابی، تبلیغات و اطلاع رسانی	B	افزایش اثربخشی برنامه های بازاریابی، تبلیغات و اطلاع رسانی	ادامه روند فعلی اثربخشی برنامه های بازاریابی، تبلیغات و اطلاع رسانی	کاهش اثربخشی برنامه های بازاریابی، تبلیغات و اطلاع رسانی
زیرساخت ها	C	توسعه زیرساخت ها متناسب با فناوری روز	توسعه سنتی زیرساخت ها	
بودجه و اعتبارات	D	افزایش منابع و اعتبارات	عدم تغییر منابع و اعتبارات	
همکاری های بین سازمانی	E	افزایش همکاری های بین سازمانی	ادامه روند فعلی همکاری های بین سازمانی	کاهش همکاری های بین سازمانی
کیفیت تسهیلات و خدمات گردشگری	F	افزایش کیفیت تسهیلات و خدمات گردشگری	ادامه روند فعلی تخصیص تسهیلات و خدمات گردشگری دریایی	کاهش کیفیت تسهیلات و خدمات گردشگری دریایی

برقراری امنیت اجتماعی	G	افزایش امنیت اجتماعی	کاهش امنیت اجتماعی
بسترهای اجتماعی لازم	H	گسترش بسترهای اجتماعی	کاهش بسترهای اجتماعی
زیباسازی و ساماندهی سواحل	I	توسعه و بهبود ساماندهی سواحل	عدم ساماندهی سواحل
برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و همایش‌های مرتبط	J	افزایش برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و همایش‌های مرتبط	کاهش برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و همایش‌های مرتبط

با افزایش ۴ عددی دامنه سناریوهای قوی، تعداد ۹ سناریوی معقول و منطقی با سازگاری بالا جهت برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در اختیار پژوهشگر قرار گرفت. سناریوهای موجود بر اساس هم‌کنشی بین حالت‌های هر یک از پیشران‌ها در ارتباط با حالت‌های پیشران‌های دیگر به دست آمده است در اصل، زمینه اصلی شکل‌گیری سناریوها براساس اتفاق افتادن یک حالت بر احتمال اتفاق افتادن یا تقویت حالت‌های دیگر و یا در شرایط دیگر محدود ساختن سایر حالات چه تاثیری می‌تواند داشته باشد به وجود آمده‌اند که تمامی این تحلیل‌ها توسط نرم‌افزار سناریویزارد صورت گرفته است. بر اساس نتایج تحلیل نرم‌افزار سناریویزارد، سناریوهای با سازگاری بالا در سه دسته: مطلوب، ایستا و بحرانی قرار گرفتند. این دسته بندی به این صورت می‌باشد که سناریوی اول حالت مطلوب و شرایط خوش‌بینانه‌ای را برای آینده پیش‌روی آینده گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران متصور شده، همان‌گونه که در مباحث پیشین به آن اشاره شد، حالت مطلوب بهترین آینده را برای گردشگری دریایی استان‌های موردبررسی متصور می‌باشد از دیگر سو هر چقدر سناریوهای این دسته بیشتر باشند تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی برای آینده‌ای روشن در زمینه گردشگری دریایی استان‌های مذکور سهل‌تر می‌باشد، سناریوهای سوم و هشتم در حالت ایستا و شرایط بینابین قرار گرفته‌اند که ادامه روند فعلی بهترین حالت در صورت به وقوع پیوستن سناریوهای این دسته می‌باشد و سناریوهای دوم، چهارم، پنجم، ششم، هفتم و نهم در حالت بحرانی و شرایط بدبینانه قرار گرفته‌اند، این حالت بدترین وضعیت ممکن برای آینده پیش‌روی گردشگری دریایی استان‌های موردبررسی را متصور شده است. در ادامه به تشریح بیشتر هر یک از دسته‌ها پرداخته شده است.

جدول ۸

ویژگی سناریوهای دسته اول از مجموع سناریوهای با سازگاری بالا

سناریو ۱	سناریو ۲	سناریو ۳	سناریو ۴	سناریو ۵	سناریو ۶	سناریو ۷	سناریو ۸	سناریو ۹
پیشران‌های کلیدی								
سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی	A۱	A۳	A۲	A۲	A۲	A۲	A۲	A۳
برنامه‌های تبلیغات و اطلاع‌رسانی	B۱	B۳	B۳	B۳	B۳	B۳	B۲	B۳
زیرساخت‌ها	C۱	C۲	C۲	C۱	C۱	C۱	C۲	C۲
بودجه و اعتبارات	D۱	D۱	D۱	D۲	D۱	D۱	D۱	D۲
همکاری‌های بین‌سازمانی	E۱	E۱	E۲	E۳	E۳	E۲	E۲	E۳
کیفیت تسهیلات و خدمات گردشگری	F۱	F۲	F۲	F۳	F۱	F۲	F۲	F۳
برقراری امنیت اجتماعی	G۱	G۲	G۲	G۲	G۱	G۲	G۲	G۲
بسترهای اجتماعی لازم	H۱	H۲	H۲	H۲	H۱	H۲	H۲	H۲
زیباسازی و ساماندهی سواحل	I۱	I۱	I۱	I۱	I۱	I۱	I۱	I۲

برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و همایش‌های مرتبط	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۲	۱۲	۱۲	۱۲
درصد	۱۰۰٪	۴۰٪	۳۰٪	۴۰٪	۴۰٪	۴۰٪	۳۰٪	۳۰٪	۰
وضعیت ایستا	۰	۲۰٪	۴۰٪	۲۰٪	۲۰٪	۲۰٪	۳۰٪	۵۰٪	۳۰٪
بحرانی	۰	۴۰٪	۳۰٪	۴۰٪	۴۰٪	۴۰٪	۵۰٪	۴۰٪	۷۰٪

سناریو دسته اول:

سناریویی که در وضعیت مطلوب قرار گرفته به‌طور قطع بهترین آینده را در صورت محقق شدن اهداف سناریو برای آینده بازار گردشگری دریایی استان‌های موردنظر به همراه خواهند داشت. همان‌گونه که در جدول زیر قابل مشاهده است، سناریوی اول خوشبینانه‌ترین حالات ممکن را برای آینده بازار گردشگری دریایی استان‌های موردبررسی متصور شده است و به نوعی می‌توان گفت تنها سناریویی می‌باشد که هیچ‌گونه حالت بحرانی و ایستا در آن دیده نمی‌شود، از آنجایی که روند کلی صفحه سناریوها آینده ایستا تا بحرانی را برای آینده بازار گردشگری دریایی استان‌های موردنظر متصور می‌باشد لذا اهمیت سناریوی اول دو چندان می‌شود و در صورت به وقوع پیوستن این سناریو می‌توان نهایت امید را به آینده بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران داشت.

جدول ۹

ویژگی سناریوهای دسته اول از مجموع سناریوهای با سازگاری بالا

ردیف	دسته	سناریو	ویژگی سناریو	وضعیت
۱	دسته اول	سناریو ۱	سرمایه‌گذاری‌های هدفمند در راستای دستیابی به اهداف پیش‌روی گردشگری دریایی، توسعه زیرساخت‌های گردشگری دریایی در استان‌های موردبررسی متناسب با فناوری و امکانات روز، رسیدن به توسعه پایدار گردشگری دریایی و شکوفایی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان‌های موردبررسی	مطلوب

سناریو دسته دوم:

سناریوهای دسته دوم حالتی ایستا با روندی کند و تغییرات بسیار آرام در بخش‌های مختلف توسعه آینده بازار گردشگری دریایی استان‌های موردبررسی را متصور شده‌اند و در برخی از مواقع با چالش‌های عمده در تعدادی از حالات روبرو می‌شوند که در صورت ادامه روندی فعلی در زمینه گردشگری دریایی احتمال به وقوع پیوستن آن‌ها وجود دارد، این سناریوها به‌طور کلی از حالت مطلوب فاصله گرفته و روند ایستا تا بحرانی را برای آینده بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران متصور شده‌اند. از آنجایی که دسته‌بندی‌های سناریوها توسط محقق و بر اساس درصد مطلوبیت تا بحرانی هر یک از سناریوها تعیین شده، سناریوهای این دسته شامل؛ سناریو سوم و هشتم می‌باشد که حالت مطلوب و ایستا در هریک از این سناریوها درصد بیشتری را به خود اختصاص داده‌اند ولی همان‌گونه که در مباحث پیشین به آن اشاره شد، به غیر از سناریو دسته اول که حالت مطلوب مطلق داشت سایر سناریوها روند ایستا به سمت بحرانی را متصور شده‌اند و نمی‌توان حالت ایستای مطلق که در آن تمامی حالات یک سناریو این روند را برای آینده بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران متصور شده‌اند را به این سناریوها اختصاص داد. اولین سناریو از این دسته که سناریو سوم می‌باشد در زمینه‌های زیرساخت‌ها، زیباسازی و ساماندهی سواحل و برگزاری جشنواره-

ها، نمایشگاه‌ها و همایش‌های مرتبط خوشبینانه‌ترین حالت را برای آینده پیش‌روی بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران پیش‌بینی کرده است به این صورت که زیرساخت‌ها متناسب با فناوری‌های روز توسعه پیدا کند، زیباسازی و ساماندهی سواحل مطابق با نیاز روز گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران به بالاترین سطح توسعه خود برسد و برگزاری جشن‌ها، نمایشگاه‌ها و همایش‌ها در راستای ایجاد حس طراوت و شادابی در سواحل و به صورت هدفمند برگزار شود، و در چهار حالت از این سناریو شاهد شرایط ایستا و ادامه روند کنونی هستیم در این چهار وضعیت ما شاهد ادامه روند فعلی سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی هستیم، زیرساخت‌ها به شیوه سنتی پیگیری می‌شوند و خبری از فناوری‌های به روز و توسعه فناورانه نیست، همکاری‌های بین سازمانی تغییری در روند آن به وجود نخواهد آمد و در بخش تخصیص خدمات و تسهیلات گردشگری دریایی افزایش یا کاهشی را مشاهده نخواهیم کرد و روند کنونی تخصیص خدمات و تسهیلات را در پیش خواهیم گرفت، همچنین سه وضعیت از ۱۰ وضعیت موجود در این سناریو شرایط را بحرانی پیش‌بینی کرده‌اند؛ در زمینه برنامه‌های بازاریابی، تبلیغات و اطلاع‌رسانی خیلی ضعیف عمل کرده و روند کنونی خود را حتی نتوانسته حفظ کند، کاهش را در زمینه برقراری امنیت اجتماعی شاهد هستیم و در زمینه بسترهای اجتماعی از روند کنونی خود فاصله گرفته و روندی کاهشی را در پیش خواهیم گرفت همچنین در سناریو دوم این دسته فقط دو وضعیت مطلوب، پنج وضعیت ایستا که در زمینه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی، برنامه‌های بازاریابی، تبلیغات و اطلاع‌رسانی، زیرساخت‌ها، همکاری‌های بین‌سازمانی و کیفیت تسهیلات و خدمات گردشگری و سه وضعیت بحرانی در زمینه برقراری امنیت اجتماعی، بسترهای اجتماعی لازم و برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و همایش‌های مرتبط می‌باشیم.

جدول ۱۰

ویژگی سناریوهای دسته دوم از مجموع سناریوهای با سازگاری بالا

ردیف	دسته	سناریو	ویژگی سناریو	وضعیت
۱	دسته دوم	سناریو ۳	ادامه روند فعلی با ثابت ماندن سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی و ایستا دولتی، توسعه سنتی و آرام زیرساخت‌ها، عدم گسترش پیشرفت در زمینه همکاری‌های بین سازمانی و در نهایت عدم توسعه و پیشرفت در زمینه کیفیت تسهیلات و خدمات گردشگری	
		سناریو ۸		

سناریو دسته سوم:

دسته سوم از سناریوها شامل سناریوهایی با وضعیت بحرانی می‌باشند که جهت توسعه آینده بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران با موانع و مشکلات زیادی روبرو هستند و بیشتر حالت‌های بدبینانه هر وضعیت را در نظر می‌گیرند. از آنجایی که هیچ‌کدام از سناریوهای قرارگرفته در این دسته وضعیت بحرانی مطلق را به خود اختصاص نداده‌اند و سایر وضعیت‌های مطلوب و ایستا هم در بین وضعیت‌های موجود قابل مشاهده است می‌توان تا حدودی به آینده بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران با روند کنونی خوشبین بود. اما نتیجه صفحه سناریوها بجز در دسته اول که تنها یک سناریو با حالت مطلوب قرار گرفته سایر سناریوها آینده ناخوشایندی را برای آینده بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران متصور شده‌اند که به منظور جلوگیری از این وضعیت باید هر چه سریع‌تر برنامه‌ریزی‌های هدفمند در راستای توسعه گردشگری دریایی برای استان‌های موردبررسی انجام و پی‌گیری شود. این دسته شامل شش سناریو از مجموع ۹ سناریوی منتخب صفحه سناریوها می‌باشد، سناریوهای دوم، چهارم، پنجم، ششم، هفتم و نهم از جمله سناریوهای قرار گرفته در این دسته می‌باشند. از بین

این شش سناریو دو سناریوی ششم با پنجاه درصد وضعیت بحرانی و سناریوی نهم با هفتاد درصد بیشترین درصد وضعیت بحرانی، بدبینانه‌ترین آینده را پیش‌بینی کرده‌اند. سناریوی نهم که بدترین آینده را برای توسعه گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران متصور شده است بجز در سه زمینه زیرساخت‌ها، بودجه و اعتبارات و زیباسازی و ساماندهی سواحل که حالت ایستا و ادامه روند کنونی را پیش‌بینی کرده در سایر زمینه‌ها بدبینانه‌ترین وضعیت را برای آینده بازار گردشگری دریایی در استان‌های موردبررسی در نظر گرفته است.

جدول ۱۱

ویژگی سناریوهای دسته سوم از مجموع سناریوهای با سازگاری بالا

ردیف	دسته	سناریو	ویژگی سناریو	وضعیت
۱	دسته سوم	سناریو ۲	ضعف در برنامه‌ریزی‌ها از جمله برنامه‌ریزی‌های بازار یابی و تبلیغات،	بحرانی
		سناریو ۴	عدم همکاری و همفکری در بین نهادها و سازمان‌های مختلف، ضعف	
		سناریو ۵	در برقراری امنیت اجتماعی و آماده کردن بسترهای اجتماعی امن،	
		سناریو ۶	پایین آمدن کیفیت تسهیلات و خدمات گردشگری و فاصله گرفتن	
		سناریو ۷	هرچه بیشتر این خدمات از استانداردهای جهانی و به‌روز.	
		سناریو ۹		

جدول ۱۲

دسته‌بندی و ویژگی‌های سناریوهای باورکردنی

ردیف	دسته	سناریو	ویژگی سناریو	وضعیت
۱	دسته اول	سناریو ۱	سرمایه‌گذاری‌های هدفمند در راستای دستیابی به اهداف پیش‌روی گردشگری، توسعه زیرساخت‌های گردشگری در استان هرمزگان متناسب با فناوری و امکانات روز، رسیدن به توسعه پایدار گردشگری و شکوفایی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان هرمزگان	مطلوب
۲	دسته دوم	سناریو ۳	ادامه روند فعلی با ثابت ماندن سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی و ایستا	ایستا
		سناریو ۸	دولتی، توسعه سنتی و آرام زیرساخت‌ها، عدم گسترش پیشرفت در زمینه همکاری‌های بین سازمانی و در نهایت عدم توسعه و پیشرفت در زمینه کیفیت تسهیلات و خدمات گردشگری.	
۳	دسته سوم	سناریو ۲	ضعف در برنامه‌ریزی‌ها از جمله برنامه‌ریزی‌های بازار یابی و تبلیغات،	بحرانی
		سناریو ۴	عدم همکاری و همفکری در بین نهادها و سازمان‌های مختلف، ضعف	
		سناریو ۵	در برقراری امنیت اجتماعی و آماده کردن بسترهای اجتماعی امن،	
		سناریو ۶	پایین آمدن کیفیت تسهیلات و خدمات گردشگری و فاصله گرفتن	
		سناریو ۷	هرچه بیشتر این خدمات از استانداردهای جهانی و به‌روز.	
		سناریو ۹		

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر با هدف آینده‌نگاری بازار گردشگری دریایی سواحل جنوب ایران و طراحی سناریوهای توسعه‌ای این حوزه، تصویری شفاف از چالش‌ها، پیشران‌ها و چشم‌اندازهای محتمل ارائه می‌دهد. نخستین یافته مهم پژوهش، شناسایی ۱۰ پیشران کلیدی شامل «سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی»، «برنامه‌های بازاریابی و اطلاع‌رسانی»، «زیرساخت‌ها»، «بودجه و اعتبارات»، «همکاری‌های بین‌سازمانی»، «کیفیت خدمات»، «امنیت اجتماعی»، «بسترهای اجتماعی»، «زیباسازی سواحل» و «رویدادهای مرتبط با گردشگری» بود که در طراحی سناریوها نقش بنیادین ایفا کردند. شناسایی این پیشران‌ها از طریق تلفیق تحلیل محتوای منابع موجود و نظر خبرگان حوزه گردشگری دریایی صورت گرفت که با رویکرد پژوهش‌های مشابه هم‌خوانی دارد (Dedeh Zadeh Silabi & Ahmadi Fard, 2018; Sarai et al., 2021).

براساس تحلیل نرم‌افزار سناریوویزارد، از میان ۵۱۴۸ سناریوی محتمل، ۹ سناریو دارای سطح سازگاری بالایی بودند که در سه دسته مطلوب، ایستا و بحرانی قرار گرفتند. مهم‌ترین سناریوی مطلوب، «سناریو شماره ۱» بود که تمامی پیشران‌ها در آن در بهترین وضعیت ممکن قرار داشتند. این سناریو آینده‌ای همراه با افزایش سرمایه‌گذاری، توسعه زیرساخت‌ها مطابق فناوری روز، ارتقای امنیت اجتماعی، تقویت بسترهای اجتماعی، و رشد فعالیت‌های فرهنگی و تبلیغاتی را برای گردشگری دریایی ترسیم می‌کرد. این یافته با نتایج مطالعات بین‌المللی مانند پژوهش (Costa, 2017) و (Silva et al., 2018) هم‌راستا است که توسعه زیرساخت‌ها و افزایش سرمایه‌گذاری را از عوامل کلیدی ارتقای گردشگری دریایی می‌دانند.

در نقطه مقابل، سناریوهای بحرانی نظیر سناریوهای شماره ۲، ۴، ۵، ۶، ۷ و ۹ شرایطی را به تصویر کشیدند که در آن اکثر پیشران‌ها در وضعیت رکود یا ضعف قرار داشتند. در این سناریوها کاهش امنیت اجتماعی، نبود همکاری بین‌سازمانی، کاهش کیفیت خدمات گردشگری و ضعف تبلیغات از جمله مؤلفه‌هایی بودند که توسعه گردشگری دریایی را به چالش می‌کشیدند. این نتایج با مطالعات پیشین که بر نقش مخرب نبود امنیت، ضعف مدیریت منابع و تبلیغات غیراستاندارد تأکید داشته‌اند، هم‌خوانی دارد (Abedi et al., 2022; Bonyadi et al., 2019; Gursoy et al., 2022).

از سوی دیگر، سناریوهای دسته دوم که به‌عنوان وضعیت ایستا تعریف شدند، به وضعیت‌هایی اشاره داشتند که در آن برخی از پیشران‌ها به روند فعلی خود ادامه می‌دادند بدون آنکه پیشرفت یا پسرفت محسوسی در آن‌ها دیده شود. این وضعیت‌ها، هرچند نسبت به سناریوهای بحرانی امیدبخش‌ترند، اما به دلیل کندی در توسعه و بی‌توجهی به تغییرات محیطی و فناوری، نمی‌توانند اهداف کلان توسعه پایدار را محقق سازند. پژوهش‌هایی مانند (Postma, 2015) و (Scott et al., 2012) نشان داده‌اند که سیاست‌گذاری منفعل و عدم انعطاف در قبال آینده‌های ممکن، منجر به تکرار ناکامی در حوزه گردشگری ساحلی و دریایی خواهد شد.

از میان ۱۰ پیشران کلیدی شناسایی‌شده، مهم‌ترین عاملی که در همه سناریوها نقشی اساسی داشت، «سرمایه‌گذاری بخش دولتی و خصوصی» بود. افزایش یا کاهش این عامل در کیفیت و پایداری سناریوها تأثیر مستقیم داشت. این مسئله نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری نقش پیشران نهایی در تحرک بخشی به سایر متغیرها دارد و بدون تقویت آن، دیگر اقدامات توسعه‌ای نتیجه‌بخش نخواهند بود. این یافته با نتایج پژوهش (Sharif-Pour, 2024) درباره مدیریت گردشگری در مازندران و پژوهش (Zargami, 2024) درباره سواحل مکران سازگار است که هر دو بر لزوم برنامه‌ریزی سرمایه‌محور تأکید دارند.

عامل دیگری که در تحلیل‌ها تأثیر قابل توجهی داشت، برنامه‌های بازاریابی و تبلیغات بود. در سناریوهای مطلوب، افزایش کیفیت این برنامه‌ها به‌عنوان عامل کلیدی در جذب گردشگران داخلی و خارجی عمل می‌کرد و در سناریوهای بحرانی، ضعف این بخش باعث افت جدی

بازار گردشگری دریایی می‌شد. مطالعات مختلف از جمله پژوهش (Sumantri & Rahmat, 2023) نیز بر اهمیت بازاریابی دیجیتال در توسعه گردشگری دریایی تأکید دارند. از این رو، توجه به شیوه‌های نوین بازاریابی به‌ویژه از طریق فضای مجازی می‌تواند یکی از اقدامات اثربخش برای تغییر مسیر از سناریوهای بحرانی به مطلوب باشد.

در بعد نهادی و مدیریتی، همکاری بین سازمان‌هایی نظیر اداره بنادر، سازمان گردشگری، نهادهای زیست‌محیطی و شهرداری‌ها، نقشی حیاتی در جهت‌دهی به مسیر توسعه دارند. نتایج این پژوهش، مانند یافته‌های پژوهش (Nazari et al., 2024)، نشان داد که در صورت تضعیف این همکاری‌ها، احتمال بروز سناریوهای بحرانی بسیار بالا می‌رود. این مسئله لزوم هم‌افزایی نهادی و انسجام در سیاست‌گذاری‌های بخشی را گوشزد می‌کند.

همچنین، کیفیت خدمات و تسهیلات گردشگری به‌عنوان شاخصی ملموس برای گردشگران، در سناریوهای مختلف تأثیرگذاری معناداری داشت. یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های (Shafi Abadi et al., 2018) و (Haji-Nejad et al., 2024) که بر نقش تسهیلات در افزایش رضایت گردشگران تأکید کرده‌اند، هم‌راستاست. در کنار آن، بسترهای اجتماعی شامل فرهنگ گردشگرپذیری، آموزش نیروهای محلی، و مشارکت مردم نیز نقشی تعیین‌کننده در شکل‌گیری سناریوهای مطلوب داشت (Godovoykh & Ridderstaat, 2020; Sarai et al., 2021).

نهایتاً، زیباسازی سواحل و برگزاری جشنواره‌های محلی نیز در ترکیب سناریوهای قوی نقش فرهنگی-روانی مؤثری ایفا کرده‌اند. این عناصر از جمله مؤلفه‌هایی هستند که در پژوهش‌های (Nazari et al., 2024) و (Nikdel & Moslemi Poursalemi, 2024) به‌عنوان ابزارهای ارتقاء برند گردشگری منطقه‌ای معرفی شده‌اند.

از جمله محدودیت‌های اصلی این پژوهش، دسترسی دشوار به خبرگان در حوزه گردشگری دریایی به‌ویژه در استان‌های جنوبی به دلیل پراکندگی جغرافیایی، محدودیت منابع اطلاعاتی مکتوب در این حوزه، و تأخیر در انجام مصاحبه‌ها به دلیل همه‌گیری کووید-۱۹ بود. همچنین، عدم وجود داده‌های آماری دقیق از عملکرد زیرساختی و اقتصادی گردشگری دریایی در سطح استانی، فرآیند اعتبارسنجی مدل را با چالش مواجه ساخت.

پیشنهاد می‌شود در مطالعات آینده، سناریوهای طراحی‌شده در این پژوهش با استفاده از مدل‌سازی دینامیکی یا روش‌های مبتنی بر تصمیم‌گیری چندمعیاره ارزیابی شوند. همچنین، انجام مطالعات تطبیقی با کشورهایی که تجربه موفقی در توسعه گردشگری دریایی داشته‌اند، می‌تواند زمینه‌های سیاست‌گذاری واقع‌بینانه‌تری را فراهم سازد. پژوهش‌های آتی همچنین می‌توانند به تحلیل پیامدهای اجتماعی و زیست‌محیطی تحقق هر یک از سناریوها بپردازند.

نخست، لازم است سیاست‌گذاران حوزه گردشگری و نهادهای مسئول، برنامه‌های عملیاتی خود را براساس هر سه سناریوی محتمل (مطلوب، ایستا، بحرانی) طراحی کرده و آمادگی لازم را برای مواجهه با آینده‌های متغیر داشته باشند. دوم، تأمین سرمایه‌گذاری هدفمند و تخصیص بودجه برای زیرساخت‌ها باید در اولویت برنامه‌های توسعه‌ای قرار گیرد. سوم، همکاری بین‌سازمانی و انسجام نهادی برای موفقیت سیاست‌های کلان گردشگری دریایی ضروری است. چهارم، توجه به ابعاد فرهنگی، تبلیغاتی و اجتماعی گردشگری دریایی باید به‌طور هم‌زمان با ابعاد اقتصادی دنبال شود تا رشد پایدار در این صنعت محقق گردد.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازن اخلاقی

در پژوهش حاضر تمامی موازن اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

- Abedi, M., Farzam, F., Dousti, M., & Honarvar, A. (2022). Obstacles to the development of water-beach sports tourism in Iran. *Journal of Tourism Management Studies*, 16(54), 207-234. https://tms.atu.ac.ir/article_12792.html?lang=en
- Bonyadi, T., Tayebnia, S., & Hamidianpour, M. (2022). Identification and analysis of obstacles to tourism development in the Oman Sea (case study: the coasts of Sistan and Baluchistan province). *Journal of Geographical Studies of Coastal Areas*, 3(2), 27-47. https://hgscj.guilan.ac.ir/article_5714.html?lang=en
- Chaisumpunsakul, W., & Pholphirul, P. (2018). Does international trade promote international tourism demand? Evidence from Thailand's trading partners. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 39(3), 393-400. <https://doi.org/10.1016/j.kjss.2017.06.007>
- Costa, J. (2017). How are companies & destinations surfing the wave of global tourism? Strategic question overview. *Worldwide Hospitality & Tourism Themes*, 9, 588-591. <https://doi.org/10.1108/WHATT-09-2017-0055>
- Dedeh Zadeh Silabi, P., & Ahmadi Fard, N. (2018). Determining the key effective drivers on the development of future-research fertility tourism (case study: the cities of Mazandaran province). *Geography and Environmental Sustainability*, 9(1), 73-89. https://ges.razi.ac.ir/article_1064.html?lang=en
- Diakomihalis, M. (2007). The Impact of Maritime Tourism on the Greek Economy via the Tourism Satellite Account. *Tourism and Hospitality Planning & Development*, 4, 231-244. <https://doi.org/10.1080/14790530701783640>
- Godovoykh, M., & Ridderstaat, J. (2020). Health outcomes of tourism development: A longitudinal study of the impact of tourism arrivals on residents' health. *Journal of Destination Marketing & Management*, 17, 100462. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2020.100462>
- Gursoy, D., Ouyang, Z., Nunkoo, R., & Wei, W. (2019). Residents' impact perceptions of and attitudes towards tourism development: A meta-analysis. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 28(3), 306-333. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19368623.2018.1516589>
- Haj Agha Memar, H., Rahim Nia, F., & Khorakian, A. (2012). Global business network scenario planning. *Strategic Management Studies*, 16, 61-87. <https://www.sid.ir/paper/181507/en>
- Haji-Nejad, S., Azimi, A., & Golestani, M. (2024). Investigating the Impact of Coastal Tourism on the Environmental Sustainability of Bandar Abbas. *Ecohydrology Journal*, 11(4), 477-493. https://journal.ut.ac.ir/article_99726.html?lang=en
- Khandel, M., & Najm al-Dini, N. (2016). Identifying the areas of marine tourism development in Hormuz Island using SWOT model and QSPM technique. *Tourism Space Quarterly*, 6(23), 115-134. <https://ensani.ir/fa/article/518458/>
- Lenzen, M., Sun, Y. Y., Faturay, F., Ting, Y. P., Geschke, A., & Malik, A. (2018). The carbon footprint of global tourism. *Nature Climate Change*, 8(6), 522-528. <https://doi.org/10.1038/s41558-018-0141-x>
- Martínez Vázquez, R. M., Milán García, J., & De Pablo Valenciano, J. (2021). Analysis and Trends of Global Research on Nautical, Maritime and Marine Tourism. *Journal of Marine Science and Engineering*, 9(1), 93. <https://doi.org/10.3390/jmse9010093>

- Nazari, V., Gholami, M., Amini-Nejad, G., & Mozaffari, H. (2024). Key Factors in Determining the Managerial Approach to Sustainable Coastal Tourism Destination Branding (Case Study: Bushehr). *Geography and Regional Development*, 22(1), 121-151. https://jgrd.um.ac.ir/article_44322.html
- Nikdel, N., & Moslemi Pouralemi, P. (2024). Prioritizing tourism attractions in rural and coastal areas of Soume'eh Sara from the tourists' perspective. *Journal of Applied Tourism Research*, 1(1), 61-74.
- Postma, A. (2015). Investigating scenario planning - a European tourism perspective. *Journal of Tourism Futures*, 1(1), 46-52. <https://doi.org/10.1108/JTF-12-2014-0020>
- Rastgari, M., Ebrahimi Jamnani, L., Haqzad, A., & Bozorgmehr, K. (2023). Presenting a model for establishing electronic tourism in the development of coastal cities in Mazandaran Province with a grounded theory approach. *Geographical Research*, 151, 26-36.
- Saeedpour, S., & Behboodi, M. R. (2016). *Application guide for scenario wizard software (compilation of organizational strategies with a scenario approach)*. Hormozgan University Publications.
- Salmani, M., & Ahmadian, M. (2022). Trends in Iran's tourism industry, strategic management and future research. *Strategic Management and Future Research*, 5(1), 45-73. https://journal.tolouemehr.ac.ir/article_154802.html?lang=en
- Sarai, M. H., Alizadeh Shurki, Y., & Rezaei, M. R. (2021). Identifying the key drivers effective in sustainable tourism and developing the most favorable scenario (case study: historical city of Meybod). *Geographical Explorations of Desert Regions*, 8(1), 113-131. https://grd.yazd.ac.ir/article_1928.html?lang=en
- Scott, D., Simpson, M. C., & Sim, R. (2012). The vulnerability of Caribbean coastal tourism to scenarios of climate change related sea level rise. *Journal of Sustainable Tourism*, 20(6), 883-898. <https://doi.org/10.1080/09669582.2012.699063>
- Shafi Abadi, H., Yousefi, H., & Kuhbor, M. A. (2018). Review and ranking of factors affecting the development of maritime travel and tourism (case study: Persian Gulf terminal, Khorramshahr port). *Scientific-Research Quarterly of Maritime Sciences and Techniques*, 20(4), 63-75. https://jmst.kmsu.ac.ir/article_87777.html?lang=en
- Sharif-Pour, H. (2024). Strategies for Coastal Tourism Management in Mazandaran Province and Its Impact on Economic Security Development. *Tourism Planning and Development*. https://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_4972.html?lang=en
- Silva, F. B., Herrera, M. A. M., Rosina, K., Barranco, R. R., Freire, S., & Schiavina, M. (2018). Analyzing spatiotemporal patterns of tourism in Europe at high resolution with conventional & big data sources. *Tourism Management*, 68, 101-115. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S026151771830044X>
- Sumantri, D., & Rahmat, T. (2023). Increasing Tourist Intention to Visit of Coastal and Marine Tourism Visits Through Digital Marketing. *Jurnal Manajerial*, 10(01), 81. <https://doi.org/10.30587/jurnalmanajerial.v10i01.4651>
- Zargami, B. (2024). Strategy for Coastal and Marine Tourism Development in the Makran Coastline. *Political Space Planning*, 6(4), 21-38. <https://psp.modares.ac.ir/article-42-74121-en.html>